

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.6.158](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.158)

УДК 378.4

*М. С. Лантєв,
аспірант кафедри управління фінансово-економічної безпеки,
Університет економіки та права «КРОК»
ORCID: 0000-0002-3537-6345*

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН У МІЖНАРОДНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

*M. S. Laptiev
graduate student of the department of financial and economic security management,
"KROK" University*

THE INFLUENCE OF TRANSFORMATION CHANGES IN THE INTERNATIONAL EDUCATIONAL SPACE ON THE ACTIVITIES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

Освіта відіграє важливу роль у розвитку сучасних суспільств, забезпечуючи прогрес у соціальній, економічній та культурній сферах. Глобальні виклики XXI ст. поставили всі національні системи освіти перед необхідністю формування нової освітньої парадигми, що відбиває реалії постіндустріального суспільства.

У статті встановлено відсоток населення, який навчається за віковими групами. Визначено кількість студентів в Україні за віком. Прослідковано динаміку кількості студентів закладів вищої освіти. Здійснено розподіл іноземних студентів, які навчаються в країнах ОЕСР, за регіонами походження та рівнем освіти. Виокремлено структуру міжнародних або мобільних студентів, які навчаються в країнах ОЕСР за рівнями освіти. Визначено кількість іноземних студентів у закладах вищої освіти на початок навчального року. Проаналізовано результати SCImago Institutions Rankings. Встановлено топ-10 університетів України за рейтингом SCImago.

Education is playing an increasing role in the development of modern societies, ensuring progress in the social, economic and cultural spheres. Global challenges of the XXI century. put all national education systems in front of the need to form a new educational paradigm that reflects the realities of post-industrial society. The modern development of higher education of any country should be considered in the light of global trends that modernize educational strategic priorities, change the tools and approaches to the methodological and methodological foundations of higher education. Moreover, civilizational tendencies produce a systemic influence on the process of reforming national education systems.

Continuous updating and renewal of knowledge is a prerequisite for high qualification and competence of personnel. The training system should take into account the conditions in which the future specialist will live and work. The process of European integration involves the creation of a pan-European educational and scientific space based on the development of common criteria and

standards in the field of education and science, with the aim of recognizing periods and terms of training for higher education professionals, which will facilitate cooperation between higher education institutions in Europe, student mobility and teaching.

The article identifies the percentage of the population that studies by age group. The number of students in Ukraine by age is determined. The dynamics of the number of students of higher education institutions has been traced. The distribution of foreign students studying in OECD countries by region of origin and level of education was made. The structure of international or mobile students studying in OECD countries by educational level is distinguished. The number of foreign students in higher education institutions at the beginning of the academic year was determined. The results of SCImago Institutions Rankings have been analyzed. Top 10 universities of Ukraine rated SCImago.

Ключові слова: *трансформація; мобільність; компетентності; диверсифікація; міжнародна освіта; заклади вищої освіти; безперервна освіта; дистанційне навчання.*

Key words: *transformation; mobility; competences; diversification; international education; higher education institutions; continuing education; distance learning.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими практичними завданнями. В сучасних умовах розвитку України, глобалізація торкнулась усіх сфер життєдіяльності нашого суспільства, виступила каталізатором освітніх реформ, зокрема трансформації системи вищої освіти. Грунтуючись на розвитку інформаційних технологій формується єдиний освітній простір, а також зростає світовий ринок освітніх послуг, який вимагає від вітчизняної системи вищої освіти швидкої адаптації, координації та стратегічної орієнтації на інтеграцію у міжнародний освітній простір.

Наразі відбувається процес інтернаціоналізації вищої освіти за змістом, організаційними формами та методиками навчання. Вища освіта перетворюється на ефективний інструмент проникнення знань, технологій, капіталу, стає конкурентною перевагою у боротьбі за ринок та під час вирішення геополітичних завдань. При цьому велику роль в системі освіти відіграє приватна вища освіта, яка повинна стати флагманом всіх трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження основних тенденцій розвитку системи вищої освіти присвячено праці таких вчених, як, зокрема, О. Дубасенюк, А. Глузман, Г. Товканець, М. Степко, Я. Болюбаш, В. Пономаренко, О. Раєвнева, В. Єрмаченко, В. Дериховська. Віддаючи належне авторам наукових праць, які вивчали вплив трансформаційних змін в економіці України на діяльність закладів вищої освіти, діяльність саме приватних закладів залишається поза їх увагою та потребує більш детального вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вивчення трансформаційних змін у міжнародному освітньому просторі, які прямо чи опосередковано впливають на діяльність закладів вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку багатьох вчених та експертів в освітній галузі, система вищої освіти у XXI столітті буде перебувати під впливом світових трендів (напрямів, тенденцій розвитку), що представлені на рис. 1.

1. *Охоплення населення вищою освітою.* Вища освіта стала більш доступною широкому колу осіб незалежно від їх віку, соціального статусу, гендерної приналежності та національності. Згідно з офіційними даними звіту «Education at a Glance 2018» [1], у країнах, що ратифікували Конвенцію про організацію економічної співпраці та розвитку, в середньому 45% населення у віці від 20 до 24 років отримують вищу освіту (рис. 1).

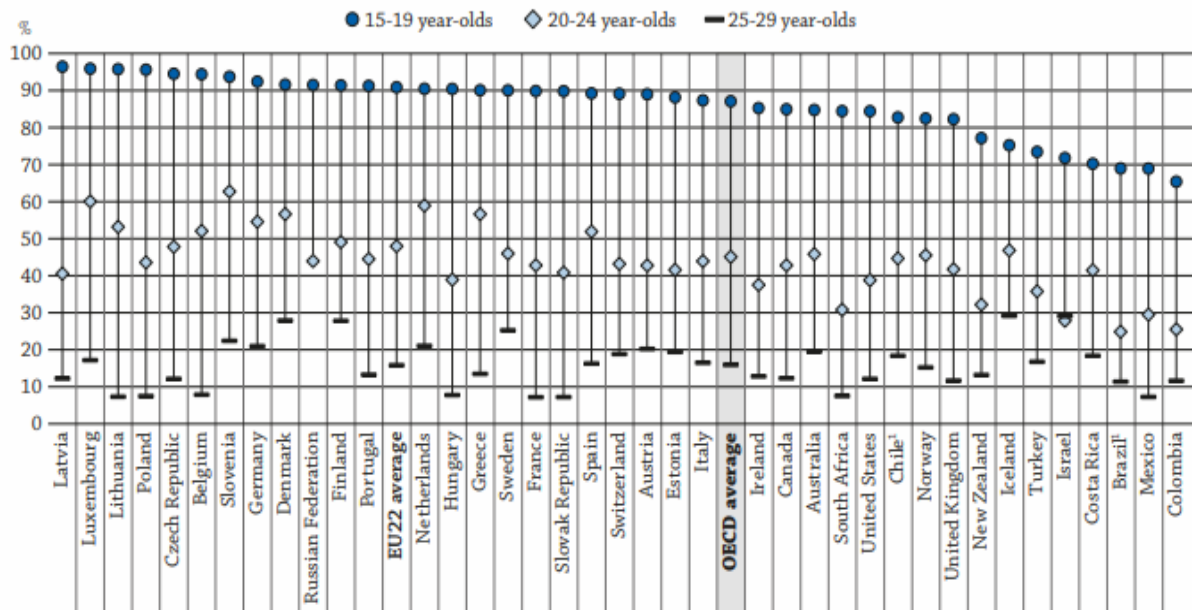

Рис. 1. Відсоток населення, яке навчається за віковими групами (2017 р.)

Джерело: розраховано автором на основі даних [1]

За даними міжнародної статистики, у середньому по країнах ОЕСР дорослі віком від 25 до 64 років з вищою освітою заробляють на 54% більше, ніж ті, хто має повну середню освіту, тоді як ті, хто має неповну середню освіту, отримують на 22% менше.

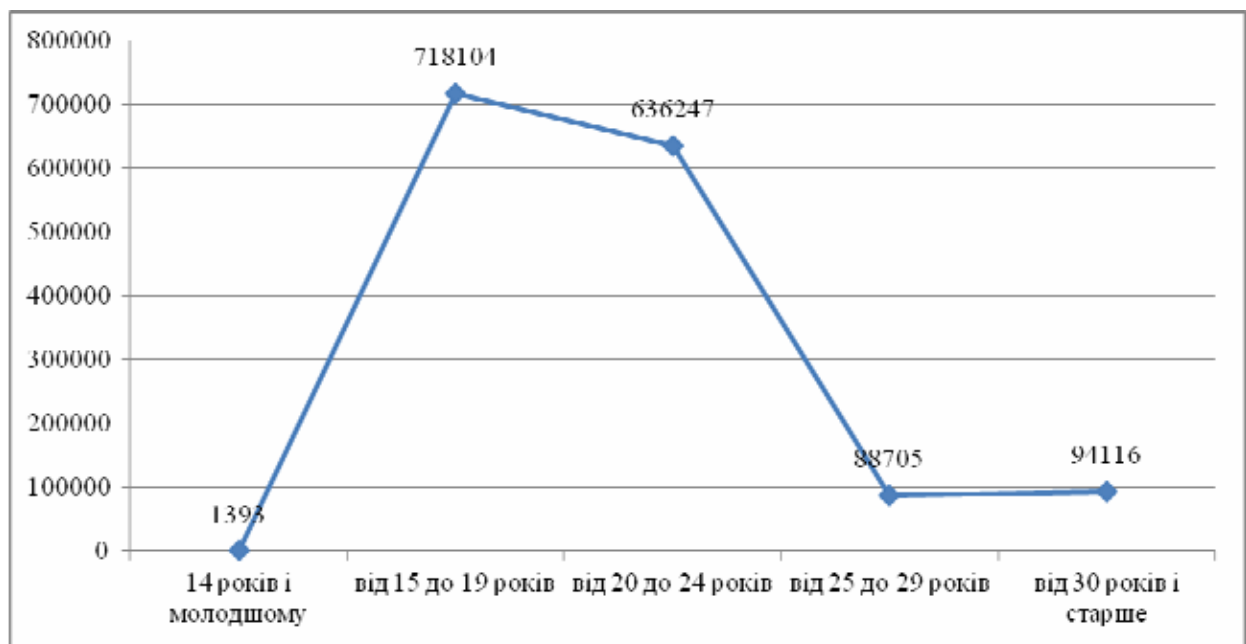

Рис. 2. Кількість студентів в Україні за віком (кількість повних років, які виповняться на 01.01.2018), осіб

Джерело: розраховано автором на основі даних [2]

Вивчення кількості студентів на 10 тис. населення України показало, що досить значна його частка навчається у закладах вищої освіти, в тому числі й III - IV рівнів акредитації (табл. 1).

Таблиця 1.
Динамка кількості студентів закладів вищої освіти на 10 тис. населення

Показники	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Загальна кількість ЗВО	557	519	488	463	393	375	372	363
ЗВО III - IV рівнів акредитації	476	439	410	389	335	322	321	314
у % до загальної кількості	85%	85%	84%	84%	85%	86%	86%	87%

Джерело: розраховано автором на основі даних [2]

Станом на 2017–2018 н. р. контингент студентів на 10 тис. населення країни становив 363 особи, що на 46% менше, ніж у 2010–2011 н. р. Такі дані засвідчують зменшення здобувачів вищої освіти і зменшення фахівців із відповідними кваліфікаціями в майбутньому.

Отримані дані свідчать про необхідність пристосування закладів вищої освіти до змін у кількості потенційних студентів, впровадженні прогресивних змін у системі управління, в тому числі й фінансування їх діяльності.

2. *Міжнародна мобільність студентів та інтернаціоналізація вищої освіти.* Вагомий внесок у процес інтернаціоналізації зробила прийнята 19 червня 1999 р. Болонська декларація, що мала на меті створення до 2010 р. єдиного європейського освітнього простору для розширення можливостей випускників ВНЗ щодо працевлаштування, підвищення мобільності фахівців та зростання їх конкурентоспроможності. Також додатково була підписана Лісабонська угода, що конкретизувала механізм визнання дипломів про освіту країнами-учасницями Болонського процесу [3]. Інтернаціоналізація покликана максимально наблизити освітні системи різних країн, знайти та примножити їх спільні концепти та компоненти, підтримувати розмаїття національних особливостей культури та освітніх традицій, сприяючи їх взаємозбагаченню. Поява великої кількості міжнародних програм студентського обміну сприятиме активізації руху студентів, які проходять семестрове навчання у закладах вищої освіти різних країн світу, практичну підготовку та стажування – у провідних компаніях (рис. 3-4).

Студенти, які брали участь у програмах міжнародної мобільності за кордоном, отримують також додатковий соціально-економічний досвід, а також частіше отримують доступ до більш просунутих освітніх програм для продовження освіти. Для приймаючих країн існують сильні стимули для надання фінансування студентам на навчання на вищих рівнях освіти, особливо на докторському рівні, оскільки випускники цього рівня роблять великий внесок у дослідження і розробки (R&D) та інновації, а також для вирішення соціально-економічних проблем.

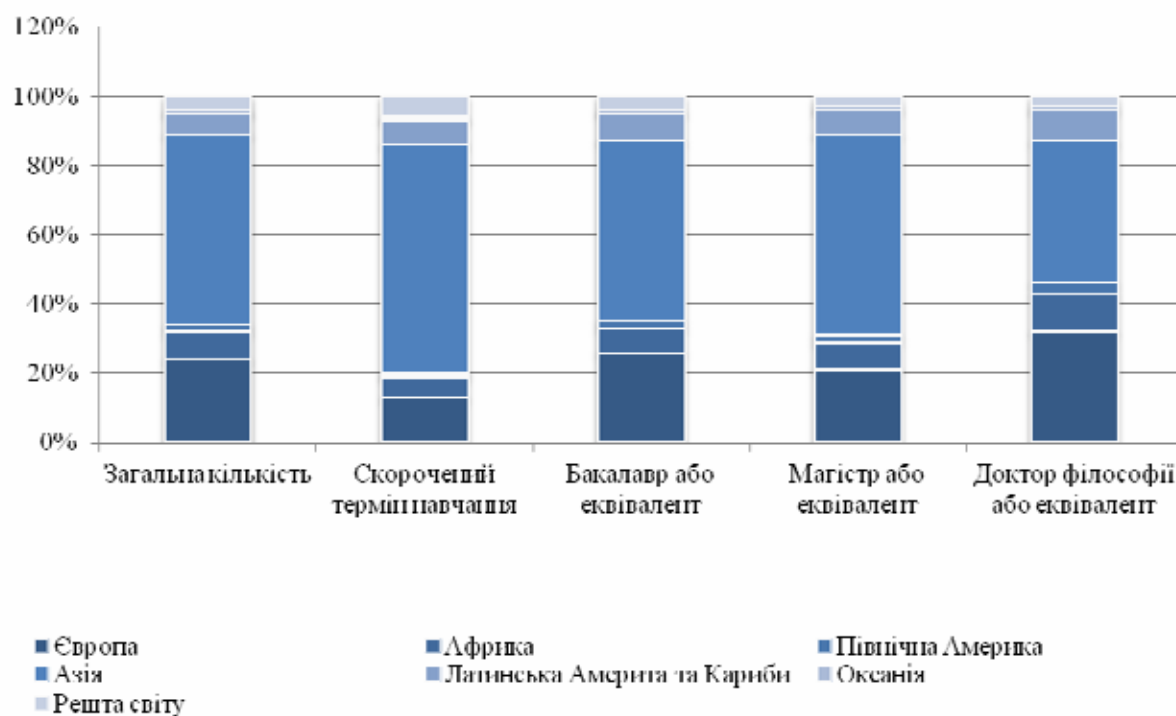

Рис 3. Розподіл іноземних студентів, які навчаються в країнах ОЕСР, за регіонами походження та рівнем освіти (2016)
Джерело: розраховано автором на основі даних [1]

Рис 4. Структура міжнародних або мобільних студентів, які навчаються в країнах ОЕСР за рівнями освіти, 2018 р.
Джерело: розраховано автором на основі даних [1]

Основні фактори, які пояснюють зазначені тенденції, включають: обмеження потенціалу в країнах походження на більш високих рівнях освіти; більш високі можливості в отриманні фінансування на міжнародні дослідження, особливо в престижних установах; наявність вузьких спеціалізацій у приймаючих країнах або фінансування міграційних програм.

Кількість іноземних студентів, які навчаються у закладах вищої освіти України починаючи з 2013/2014 н. р. має негативну тенденцію (табл. 2).

Таблиця 2.
Навчання іноземних студентів у ЗВО на початок навчального року, осіб

	2011/12	2012/14	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Коледжі, технікуми, училища							
Усього навчається	265	110	165	122	121	128	155
Прийнято на початковий цикл навчання	52	35	88	38	27	53	14
Випущено після завершення повного циклу навчання	68	23	21	54	38	35	31
Університети, академії, інститути							
Усього навчається	42715	48934	59226	56811	53372	52019	48836
Прийнято на початковий цикл навчання	8091	9281	11270	6908	5522	6698	8013
Випущено після завершення повного циклу навчання	6522	7628	8422	7133	8454	10038	10814
РАЗОМ							
Усього навчається	42980	49044	59391	56933	53493	52147	48991
Прийнято на початковий цикл навчання	8143	9316	11358	6946	5549	6751	8054
Випущено після завершення повного циклу навчання	6590	7651	8463	7187	8492	10073	10845

Джерело: розраховано автором на основі даних [2]

Так, у 2014/2015 н. р. їх кількість скоротилась на 26%, у 2015/2016 н. р. – на 27%, у 2016/2017 н. р. – на 22%, а у 2017/2018 р. – на 6%. Основними чинниками, зниження кількості іноземних студентів в Україні передусім стали політична ситуація та збройний конфлікт на сході України. Позитивна динаміка, яка почалась з 2015/2016 н. р. засвідчила не лише довіру міжнародної спільноти до української влади, а й стабілізацію національної безпеки в країні.

На жаль, статистика щодо студентської мобільності в Україні відсутня, що ускладнює встановлення впливу даного чинника на розвиток вітчизняних закладів вищої освіти.

3. *Орієнтація навчання на здобуття компетенцій.* Випускники сучасних закладів вищої освіти орієнтовані на навчання, результати якого спрямовані не на кількісний (бальний) вимір, а на практичні навички та компетентності, які отримав здобувач протягом всього терміну навчання. Саме тому на базі університетів спільно з представниками потенційних роботодавців створюються бізнес-інкубатори, інноваційні наукові центри, дослідні лабораторії, що дають змогу застосовувати необхідний інструментарій для розробки реальних бізнес-проектів, вирішення наявних практичних задач у різних суспільних сферах.

Сучасних роботодавців на ринку праці хвилюють практичні навички працівників, проводячи з цією метою практичні майстер-класи, тренінги, семінари тощо. Роботодавці беруть активну участь у забезпеченні якості освітніх послуг, контролі якості та акредитації (сертифікації) освітніх програм вищої школи, що реалізують на освітніх ринках інших країн.

4. *Впровадження безперервної освіти («lifelong learning» – освіта протягом життя).* Відбувається реформування та/або створення нових освітніх установ, здатних враховувати особливості структури і змісту освітніх потреб людини на різних етапах її життя. Безперервна освіта акумулює досвід гуманітарної, загальної та професійної освіти, підносить значення самоосвіти, робить наголос на поступальності вертикального та горизонтального освітнього процесу розвитку творчого потенціалу особистості та на необхідності інтеграції формальної, неформальної та інформальної складових освітнього процесу [4].

5. *Здобуття вищої освіти через дистанційне навчання.* Розвиток глобального інформаційного суспільства потребує поширення та нагромадження знань через дистанційну освіту, яка за допомогою сучасних комунікаційних та інформаційних технологій максимально наближує споживача до необхідних йому знань, долаючи при цьому будь-які національні, географічні та інші перепони. Дистанційне навчання виконує функцію мобільного обміну освітніми ресурсами, оскільки стимулює освітній експорт та імпорт, тим самим об'єднує світовий творчий, інтелектуальний, інформаційний та науковий потенціал.

На початку XXI століття все більшого поширення у розвинутих країнах світу набули віртуальні (електронні) університети, що, маючи в основі веб-системи дистанційного навчання корпоративного зразка, призначені для вирішення завдань дистанційної освіти будь-яких за рівнями та масштабами підприємств, організацій, компаній та навчальних закладів [5]. Також широкого поширення нині набувають напрями

навчання за допомогою соціальних медіа, блогів і видеоблогів, а також гейміфікація освіти (використання онлайн-інструментів та гри для створення освітніх курсів) [6].

6. *Диверсифікація та практична орієнтація вищої освіти.* Освітні установи збільшують різноманітність програм підготовки, зокрема міждисциплінарних, створюють нові дисципліни та курси, пропонують нові спеціалізації та спеціальності. Загалом з'являються нові освітні установи та/або реорганізується система управління вищою освітою, змінюється структура ЗВО, порядок їх фінансування, розширюється автономія навчальних закладів. За підтримки роботодавців, створюються нові навчальні плани, орієнтовані на практичну підготовку студентів та їх вузьку спеціалізацію.

7. *Індивідуалізація вищої освіти.* Основною тенденцією сучасної освіти є перехід від прямого навчання до індивідуально-консультативної освіти, що передбачає розробку індивідуальних програм підготовки та відповідних термінів навчання з врахуванням вікових та інших особливостей, інтересів та персональних здібностей кожного студента, відмову від порівняння результатів навчання. Індивідуалізація – це модель адаптивного навчання, що дає змогу студенту самостійно вибрати дисципліни, що відповідають його потребам, інструменти навчання, програму навчання та викладачів, визначити мінімальний обсяг знань, необхідний для отримання відповідних сертифікатів чи дипломів [7].

Широкого поширення отримали такі індивідуально-групові форми навчання, як тренінги, тьюторські заняття, стажування під керівництвом викладача-ментора, робота з малими (від 3 до 6 осіб) групами студентів, рольові ігри, кейси (моделювання професійних ситуацій) та напівсамостійна робота. Застосування таких форм в навчальному процесі вищої школи дає змогу гідно підготувати фахівця до конкретної професійної діяльності шляхом оволодіння практичними навичками, прийомами та способами дії у реальних проблемних ситуаціях [8].

8. *Встановлення взаємозв'язку між наукою та бізнесом.* Сучасний етап розвитку економіки світу найчастіше називають постіндустріальним чи інформаційним, підкреслюючи роль головного виробничого ресурсу - інформації. Саме на даному етапі наукова діяльність передбачає більш тісне поєднання бізнесу та академічних досліджень, яке гарантує розвиток усіх сфер суспільства. Безумовно, попит на висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів, талановитих дослідників і студентів, що займаються науково-дослідницькою, винахідницькою діяльністю, є досить великим. Більш того, провідні міжнародні освітні установи та організації докладають максимум зусиль для залучення до своїх рядів таких представників [9].

На базі університетів функціонують передові дослідницькі центри, що активно співпрацюють зі світовою академічною спільнотою та державою. Наукова діяльність проголошується однією з найважливіших складових національного багатства високорозвинених країн, кожна з яких прагне самостійності у науковому пошуку, відсутності науково-технічної залежності від інших країн. Це підтверджується обсягом державної підтримки науки, приватними інвестиціями та кількістю представлених патентів на винахід в рік. Так, наприклад, щорічно Японія має близько 150 тис. патентів, тоді як США – 75 тисяч, Франція обіймає третю сходинку – 30 тисяч патентів [1]. У зв'язку зі зростанням популярності наукових досліджень у світі змінюється підхід до освітнього процесу, студент отримує новий статус – активного дослідника, що самостійно застосовує під час навчальної та науко-дослідницької роботи навички пошукової, конструкторської та винахідницької діяльності.

Щорічно передові наукові установи та заклади освіти презентують результати своїх досліджень, на основі яких складаються міжнародні рейтинги, важливою складовою яких є результати наукової діяльності. Одним із таких рейтингів є SCImago Institutions Rankings, результати якого представлено у табл. 3.

Таблиця 3.
Результати SCImago Institutions Rankings

Institution	Country	2015		2016		2017		2018		2019	
		Rank	Global Rank	Rank	Global Rank	Rank	Global Rank	Rank	Global Rank	Rank	Global Rank
Harvard University *	USA	1	3	1	3	1	3	1	3	1	4
Harvard Medical School	USA	n	n	n	n	n	n	n	n	2	5
Massachusetts Institute of Technology *	USA	3	9	3	10	3	8	3	9	3	8
Stanford University *	USA	2	7	2	7	2	6	2	7	4	9
Johns Hopkins University *	USA	6	14	5	13	4	9	5	13	5	12
Tsinghua University *	CHN	19	32	20	34	8	15	4	11	6	13

University of Oxford	GBR	7	16	6	14	6	13	7	15	7	14
University of Michigan, Ann Arbor *	USA	4	11	4	11	5	12	6	14	8	17
University College London	GBR	16	26	14	23	15	26	18	30	9	18
University of Washington *	USA	10	19	11	20	10	18	8	17	10	19

Джерело: розраховано автором на основі даних [10]

Згідно з табл. 3, до топ-10 рейтингу входить сім американських, два великобританських та один китайський університети. Безумовним лідером даного рейтингу є Гарвардський університет. У трійку лідерів протягом останніх років входили Стенфордський університет та Массачусетський технологічний університет. Проте, цього року друге місце зайняла Гарвардська медична школа, яка показала високі наукові результати, не дивлячись на те, що у попередніх роках у рейтингу участі не брала.

До даного рейтингу також входять українські заклади вищої освіти, які презентують нашу державу у міжнародному освітньому просторі (табл. 4).

Таблиця 4.
Топ-10 університетів України за рейтингом SCImago

№ п/п	Назва ЗВО	Рейтинг					
		2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	664	637	618	607	621	686
2	Київський міжнародний університет цивільної авіації	-	673	675	682	683	746
3	Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова	715	678	677	678	674	734
4	Національний університет «Львівська політехніка»	723	691	679-	677	669	718
5	Національний технічний університет - Харківський політехнічний інститут	716	681	671	675	676	741
6	Сумський державний університет	-	679	672	673	675	740
7	Харківський національний університет ім В.Н. Каразіна	706	670	664	665	670	737
8	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	716	683	662	654	675	725
9	Львівський національний університет імені Івана Франка	692	658	636	649	673	731
10	Чернівецький державний університет	705	669	653	636	666	747

Джерело: розраховано автором на основі даних [10]

Безумовним лідером рейтингу є Київський національний університет імені Тараса Шевченка, який має статус науково-дослідного університету в Україні завдяки високому рівню наукових досліджень, які проводять як науково-педагогічні та наукові працівники, так і здобувачі вищої освіти всіх рівнів. На жаль, інформація про позиціонування будь-якого приватного вищого навчального закладу у міжнародному рейтингу відсутня.

9. *Трансформація змісту вищої освіти.* Істотній модернізації підлягає і зміст навчально-виховного процесу вищої школи, який відбувається не тільки через ринкові механізми впливу, але й через необхідність відродження інтеграції середньої та вищої ланок освіти. Наразі, саме вища освіта є логічним продовженням здобутої повної середньої освіти, однак практика багатьох країн за останні роки свідчить про дезінтегрованість та відірваність цих етапів комплексної підготовки фахівця. Враховуючи те, що середня та вища освіта стали самостійними одиницями, було прийнято відповідні управлінські рішення щодо розробки та внесення змін до програм підготовки ЗВО, курси яких мають стати продовженням викладення матеріалу, що вивчався в старшій школі. Більш того, наприклад, в США, Канаді та інших країнах діють спеціальні проекти, програми та курси для абітурієнтів, що максимально зближують шкільну та вузівську підготовку,

унеможлижують дублювання навчального матеріалу, сприяють поліпшенню переходу від середньої школи до університету [11].

Іншим важелем регулювання змісту вищої освіти є безпосередні її споживачі – роботодавці, які прагнуть до практичної спрямованості освіти, вимагають від фахівців етичного виховання, проблемно-модульного мислення та самостійно навчання, тим самим швидко реагуючи на мінливість зовнішнього середовища [12].

У зв'язку з цим багато університетів світу переглянули складові компоненти навчального, спеціально-предметного та професійного блоків підготовки студентів. В пріоритеті залишається вузька спеціалізація студента, яка ґрунтується на його практичній підготовці. Однак науково-обґрунтованим має стати також баланс дисциплін теоретичної підготовки, посилення гуманітарної та соціальної складових освіти, оскільки такі дисципліни вимагають творчого мислення, збагачуючи логічне та образне мислення студентів, сприяють полегшеному використанню набутих знань під час вирішення практичних проблем. Також окремої уваги потребує необхідність скорочення обсягів кредитів на навчання курси гуманітарного спрямування. Так, такий визнаний гігант серед технічних університетів світу, як Массачусетський технологічний університет, пропонує студенту на кожному курсі здавати гуманітарний предмет незалежно від обраної спеціальності. Більш того, 25% загального обсягу підготовки майбутнього фахівця відводиться саме предметам соціально-гуманітарного циклу.

Висновки. Отже, узагальнюючи світові тенденції у галузі вищої освіти, доцільно відзначити, що сучасному навчально-виховному процесу вищої школи властиві інтегративність та спеціалізація, гнучкість та адаптивність, модульність та мобільність, самостійність, наукове-дослідницьке спрямування, широке використання передових інформаційних та комунікаційних технологій, орієнтація на потреби споживача, суспільства, країни загалом. Розуміння основних світових трендів розвитку вищої освіти, механізмів їх реалізації закладає фундамент для аналізу міжнародного освітнього простору, визначення місця в ньому української вищої школи та шляхів модернізації національної системи вищої освіти відповідно до рівня світових стандартів. У глобалізаційному світі вітчизняні ЗВО мають примножити свої освітні здобутки, зберегти самобутність та культурні цінності, традиції.

Дослідження зарубіжного досвіду розвитку університетської освіти має стати міцним підґрунтям для подальшого процесу реформування вищої освіти, підвищення її якості, посилення її привабливості та конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Систематизовані вище трансформаційні зміни у міжнародному освітньому просторі здійснюють безумовний вплив на діяльність закладів вищої освіти України, який вимагає необхідності продовження реформ у діяльності ЗВО, в тому числі й приватної форми власності.

Література.

1. The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) : веб-сайт. URL : <http://www.oecd.org/edu>. (дата звернення: 10.06.2019).
2. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL : www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення: 10.06.2019).
3. Степко М., Болубаш Я. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Документи і матеріали. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. 202 с.
4. Дубасенюк О. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи. *Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура* : матеріали Всеукр. конф. Київ, 2011. С. 135-142.
5. Товканець Г. Економічна освіта у вищій школі Чехії і Словаччини у XX столітті : монографія. Київ : Кондор, 2013. 506 с.
6. Coursera : web-site. URL : <https://www.coursera.org>. (дата звернення: 10.06.2019).
7. Єрмаченко В. Є., Дериховська В. І. Особливості трансформації світової системи вищої освіти у XXI столітті. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. 2017. Випуск №10. С.518-522.
8. Глузман А. Особенности современного высшего образования за рубежом (Англия, Бельгия, Франция, США, Израиль) : веб-сайт. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32811/01-Gluzman.pdf>. (дата звернення: 10.06.2019).
9. Ponomarenko V., Rayevnyeva O., Stryzhychenko K. Investigation of Demand and Stability of Ukrainian Educational Market. *Asian Journal of Applied Sciences*. 2015. Issue 01. Volume 03. P. 50–58.
10. Scimago Institutions Rankings : web-site. URL : <https://www.scimagoir.com>. (дата звернення: 10.06.2019).
11. Мігус І. П. Черевко О. В., Радзіховська Ю.М. Маркетинговий підхід до вдосконалення інтерфейсної безпеки вищих навчальних закладів. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Випуск 43 (1). С. 96-103.
12. Пономаренко В., Раєвнева О., Єрмаченко В. Управління забезпеченістю національної економіки фахівців з вищою освітою: досвід перетворень, теоретико-інструментальне підґрунтя : монографія. Харків : ФОП Александрова К. М. 2014. 288 с.

References.

1. [oecd.org/edu](http://www.oecd.org/edu) (2019), “The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)”, available at: <http://www.oecd.org/edu>. (Accessed: 10 June 2019).

2. ukrstat.gov.ua (2019), “Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy”, available at: www.ukrstat.gov.ua. (Accessed: 10 June 2019).
3. Stepko, M. and Boliubash, Ya. (2004), *Osnovni zasady rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu. Dokumenty i materialy* [Basic principles of development of higher education of Ukraine in the context of the Bologna process. Documents and materials], TNPU im. V. Hnatiuka, Ternopil, p. 202.
4. Dubaseniuk, O. (2011), “Higher education development: trends and perspectives”, *materialy Vseukrainskoi konferentsii* [materials of the All-Ukrainian Conference], *Liudynotsentryzm yak osnova humanitarnoi polityky Ukrainy: osvita, polityka, ekonomika, kultura* [Human-centrism as the basis of humanitarian policy in Ukraine: education, politics, economy, culture], Kyiv, Ukraine, pp. 135-142.
5. Tovkanets, H. (2013), *Ekonomichna osvita u vyshchii shkoli Chekhii i Slovachchyny u XX stolitti* [Economic education at the Czech and Slovak high schools in the twentieth century], Kondor, Kyiv, p.506.
6. coursera.org (2019), “Coursera”, available at: <https://www.coursera.org>. (Accessed: 10 June 2019).
7. Yermachenko, V. Ye. and Derykhovska, V. I. (2017), “Features of transformation of the world higher education system in the 21st century”, *Demohrafiia, ekonomika pratsi, sotsialna ekonomika i polityka*, vol. 10, pp. 518-522.
8. Hluzman, A. (2019), “Features of modern higher education abroad (England, Belgium, France, USA, Israel)”, [Online], available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32811/01-Gluzman.pdf>. (Accessed: 10 June 2019).
9. Ponomarenko, V. Rayevnyeva, O. and Stryzhychenko, K. (2015), “Investigation of Demand and Stability of Ukrainian Educational Market”, *Asian Journal of Applied Sciences*, issue 01, volume 03, pp. 50-58.
10. scimagoir.com (2019), “Scimago Institutions Rankings”, available at: <https://www.scimagoir.com>. (Accessed: 10 June 2019).
11. Mihus, I. P. Cherevko, O. V. and Radzikhovska, Yu. M. (2016), “Marketing approach to improving the interface security of higher education institutions”, *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 43 (1), pp. 96-103.
12. Ponomarenko, V. Raievnjeva, O. and Yermachenko V. (2014), *Upravlinnia zabezpechenistiu natsionalnoi ekonomiky fakhivtsiv z vyshchoiu osvitoiu: dosvid peretvoren, teoretyko-instrumentalne pidgruntia* [Managing the national economy of specialists in higher education: experience of transformations, theoretical and instrumental basis], FOP Aleksandrova K. M., Kharkiv, Ukraine, p. 288.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2019 р.